

ئاستىكى باي ھونەرىدا بەشۋازو جىھاننى ئىزمۇ ئىگەرىپتە. لەلەيەكى تەرەپ رۇداۋەكانى ئىلان ۋە مۇزىكا ئىلان دەق ئىدەبى ئاستەۋخ دەگۈزۈپتە ۋە ئىلان دەق ئىدەبى لە رىگائى نەستەۋە، ئەمەش زىاتر لەشۋازى گە ئىنى ئەۋ بىرۋە چۈنەنەۋە دەپتە ۋە ھەماۋ دەلالتى زىمانى كە لە پىشتانەۋە مانا جەراۋ جەراۋەستاۋە ۋە ھەماۋ دەرنەجەمى پىرەسەسكى ئاۋكە ئىنى لە ئىستى داھەنەرى دەقەۋە بەرگە ئاستەۋخ ۋە دەرنە پانتا ئىدەبى دەق ئىدەبى، كە ئەمەش تەيەن شەۋازى ئىلتىزامى ئايدەللى ئىدەبى دىار ئايدەللى ۋە زىاتر ۋە ھەماۋ دەرنەجەمى يان دەرنەجەمى ئايدەللى ئاۋكە ئىنى ھەزۋە ئارەزۋە ۋەستە مەيەكانى داھەنەرى دەق خەلى دەنەللى ۋە ئەۋ پىرسىرانەشى كە دەق بەرەمەتەۋى ئىلان ھەكەرى نەستە ھەيدەگەرت زىاتر پىرسىرانى جەدى دەن بەرەمەت بەرەنەراۋ بەرە دەكەنەۋە، كە ئەۋەش مانا گە ئەلە دەۋا ئاشكەركەن ۋە زاننى شەنەننى ۋە پەنەن ۋە نەزارنەۋەكان كە لە ھەۋكەشى كە تايدا مانا پىرسىرانەكەن لەماھىەتى (بۈۋە) ھەيدەگەن. ھەبەت مەبەستەن لە نەستە ۋە دەۋرى نەستە لە كەردە داھەنەنەنە لە رۈانگەيەكى رۈۋەتى دەرنەزەنەۋە نىيە، بەكە مەبەستەن لە دەۋرۋە كەرىگەرى نەستە لە خەستەۋە ۋە ئەۋە لە ناخى داھەنەردە ھەيە بەرە سانسەر. دىسان لە ئاستەكى ئەفسۈنەۋى بائادە چۈنەكە نەستە پەيۋەندە بەرەزى بەخەۋەن ۋە خەيە ۋە ئىدەپىۋە ھەيە، ئىدەپىۋە بەرە مانا يەكە دەرنە مەملەكەتەك بەت لە سىۋە زىمانىدا رۈۋەتكرەۋە بەت لە ھەمۇۋ مانا جەگىرۋە مەلۇفەكان كە چەتۈرەگەرتە ۋە ھەستە ئىستەتەكى مەيەن شەۋەندە.

ھەروەكە مەبەستەن لە بەرەزەنەۋە پىرسىرانى جەدى لە مەنە ئەۋ دەقەنە كە لە پانتا ئىدەبى نەستەۋە بەرەستە دەكەن ئەۋ ۋەنەۋە گەۋگە ئەنە نىيە كە ئەمە بەنەۋە دەق ئىدەبى ۋە دەرنە ۋە دەرنە ئىدەبى پانتا ئىدەبى كۈردىيە ۋە كەبەشى ھەرە زەريان لە دۈۋەندە رۈۋەكەشى سادە ھەستە ۋە سەز زىاتر نىن، بەرە چەۋەنەۋە ئىستە داھەنەنە رۈۋەنگە جىھاننى فەكەرى ۋە فەلسەفەۋە لى دەۋەنەرتە ۋە شەيرە بەرە زانرە ئىدەبىە دادەنەرتە كە نەكە ھەر دەشە بەكە دەبە گەنگە بەرە مەرىفە بەتە ۋە جىھاننى مەرىفە دەق ناتۋەنە نەمە بەدەست بەنەت.

بەقسەكەن لەسەر ئىزمۇنى شەيرە گەران ئاكرەت تەنە رۈۋەنگە ئايدەللى ۋە ئىلتىزامى سىياسى گەرانەۋە ئاخۋەن بىكرەت گەرچە ئىلتىزام كەرنە سىياسەنە گەران نەكە نەبەتە ھەي دەۋەمەندەكەرنە ئىزمۇنى داھەنەنە بەكە زىانەكى گەۋرە لە ئىزمۇنى مەزنى گەران ۋە مەۋدە فراۋەنە خەيە ۋە ئەندەشە داۋە. بەيە دەبە بەرەكەدەنەۋە شەيرە گەران ئەۋە لەبەرچاۋ بەگەن كە بەرە ھەمۇۋ شەتە

دهرباره‌ی ئەزموونی داھ‌نەرێك دەدوێن كە شۆشێكی باڵای لە ئەزموونی شیعری کوردیدا ئەنجامداوه. لەراستیدا شۆشێكی گۆران لەشیعری کوردیدا شۆشە لە شۆوازی بنیادی زمانی دەقدا، ئەگینا لەرووی جیھانبینییدا وە گۆران گوتارێکی نوێی تۆواوی بەره‌مانە‌ناوێكی بە تۆواوی داھ‌انی لێ گوتاری شیعری پێش‌خۆی کردبێت بە تایبەتی لێ ئاستی پرسیارو جیھانبینیدا. زۆربەى ئەو لێكدانەوانەى پێشتر بە گۆران و بەره‌مى گۆران کراون پەیان بەم راستیە نەبردوووە چونکە بە پێودانی ئایدۆلۆژی و ئیلتیزامی سیاسى لە زاتى داھ‌نەرانی گۆریان روانیوووە کە ئەوێش بەچوونێکی راست نییە لە روانگەى تۆژینەووە و رەخنەى زانستیانەى ئەدەبیەووە. بەیە ناکرێت هەروا بەئاسانى بەو حوکم و بەیارانە رازی ببین کە تاكو ئێستا بەره‌مى شیعری گۆریان پێ پێوراوە. ئێمە لە درۆژەى ئەم چەند شیکردنەووەماندا هەوێمان داوە زیاتر لە ئاستی داھ‌نەنانى گۆران و دۆزینەووەى جیھانبینی و کاریگەرى نێرێنى ئیلتیزامی سیاسى گۆران بدوێن و ئەوێش لەسەر بنەمای شیکردنەووەى دەقەکانى ئەنجام بدەین.

زۆربەى ئەو لێكدانەوانەى پێشتر بە گۆران کراون تەنها وەك شاعیرێکی مۆلتەزیمی ئایدۆلۆژی لە شیعەرەکانى دوواون لایەنى دوووەمیش لە سەنگەرى دۆژێ ئاراستەى یەكەمدان کە وسیتووێانە گۆران لە خودى گۆران وەكو زاتى داھ‌نەر، وەكو ئینسان لەژیان و مۆژووی خۆى رووت بکەنەووە بەجیا لەو مۆژووە بدوێن و لەبرى ئەوێ پەيوەست بە تايبەتمەندى بنەمای پێکھێنەرى دەقەکانى گۆران خۆى لە دەقەکان بدوێن و لەروانگەى دۆزینەووەى دەلالاتى دەقەکانیەووە جیھانبینی شیعری گۆران دیارى بکەن. هەوێمانداوە بەپێى هەندێ پێوێرو ئێحکامى ئامادە دەقەکانى گۆران بپێون. ئەم دوو رێگایە بە لێكدانەووەى بەره‌مى داھ‌نەنان هێچیان ناتوانن مافى دەق بدەن و جیھانبینی دەق سەرەخۆیانە دیارى بکەن. ئێمە لێره‌دا هەوێمانداوە بەره‌مى گۆران بە ئاراستەى یەكە جیا لەو دوو ئاراستەى سەرەووە باسکران لێکبەینەووە، نە لێكدانەووەى ئایدۆلۆژیانەو ئیلتیزامی سیاسى بە شیعری گۆران بکەین و بە پێوێرێکی سیاسى ئامادە بپێوین یان هەبێس‌نگەنین، نە بەناوى تازەگەرى و رەخنەى نوێ هەندێ چەمكى نوێ بسەپێنین بەسەر دەقەکانى گۆران داو پێشت لە دۆزینەووەى دەلالاتى زمانی دەقەکانى بکەین. لەهەمان کاتدا پێمان وایە دەبێ کاریگەرى ژيانى تايبەتى گۆران خۆى و بارى كۆمەڵایەتى و مۆژووی ئەو قۆناغەى گۆران ژيانى تیا بەسەر بردوووە ببەستینەووە بە بەره‌مى شیعری گۆرانەووە لە دۆزینەووەى جیھانبینی دەقەکانیدا تارمایی ئەو کاریگەریانە ئاشکرا بکەین و لەو ئاستە باڵایەى هەستى ئێستاتیکى

گۆرانیش بدوین که چۆن مامه‌ی له‌گه‌ی روداوێه‌کانی ژیا ندا کردووه‌و چۆن گۆییونی بـ ده‌لالت و هـماو رـحی هونه‌ری و داھـنـانی کردون به‌ برداو چۆن له‌ پـناوی ستراتیژی ئه‌زموونگه‌ر تیدا شـوازی کـانی ره‌ت کردـته‌وه‌و له‌ فـرمـکی نو و نامه‌ئـلوفدا شیعریه‌تی به‌ره‌مه‌پـناوه‌و هه‌و پـیداوه‌ په‌یوه‌ندیه‌کی پته‌و و به‌هـز له‌نـوان خه‌ون و خه‌یا و مـژوودا دروست بکات و چۆن له‌ ئاستـکی باـی مامه‌یـه‌کردنی هه‌ستی ئـستاتیکیدا یـتـپـیا دروست بکات، یـتـپـیا قه‌شه‌نگ و سه‌رسو هـنـه‌ره‌کانی نـو سـروشت که هه‌ر جاره‌ی بـ شـو و یـک و له‌ شـو و یـکی جیاوازدا ئه‌ته‌رنا تیغ له‌سنووری خه‌ون و یـتـپـیا دا دروست ده‌کات، به‌مـام رـحی مـژوو و واقع زـربه‌ی کات سنووری ئه‌و یـتـپـیا ده‌و خـنـت و ده‌یخاته سه‌ر که‌که‌ی گه‌ان له‌دوای مه‌ودای نو، یـتـپـیا یـی نو، بـ حه‌وانه‌وه‌و ئـقره‌گرتن، بـ ئه‌وه‌ی گۆران خـی وه‌کو شاعیرـکی داھـنـه‌ر بگاته ئه‌و قه‌ناعه‌ته‌ی که خودی داھـنـه‌ر ئـقره‌ ده‌گرت، گومان و دـاوـکی کـتایان نایه‌ت. شـی گۆران له‌بنیادی زمان و شـوازی شیعریدا ده‌رئه‌نجامی هه‌ره‌سی دـنیای و بـوانه‌بوونه به‌مانا جـگـیرو مه‌ئـلوفه‌کان، ده‌رئه‌نجامی گه‌انه‌ له‌دوای رـگای نو بـ گوزارشت کردن له‌ خودو له‌بوون.

کاربگه‌ری قـناغی مـژوویی له‌سه‌ر گۆران

ژیا نی لاوـتی گۆران له‌دوای جه‌نگی یه‌که‌می جیهانییه‌وه‌ ده‌ست پـده‌کات، له‌ کاتـکه‌وه‌ که کـمه‌گه‌ی کوردی له‌وپه‌ی دواکه‌وتوویی و بـئاگایدا بوو. باری ژیا تا راده‌یه‌کی زـر ناهه‌موار بووه‌و سیسته‌می فیودیالی ناکامـی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ش وه‌کو دامه‌زراوـی کـمه‌ایه‌تی به‌وـبردن له‌وپه‌ی بـگه‌نی و به‌ره‌پـیدا بووه‌ به‌ تـایبـه‌ت له‌و بـشـی کوردستان که گۆران سه‌ره‌تای قـناغی ژیا نی تـیا به‌سه‌ر بردووه‌، واته‌ له‌ هه‌هـه‌جه‌و ده‌وورو به‌ریدا کـ ئـو و شـه‌مان شـو و یـ نیشتمانـکی گۆران لـ سایـی سیستـمـکی فیودیالی پـنـگـیشتووی خـایـتی کـلتوور دواکـوتوودا ژیاو. ئه‌و قـناغـه‌ش وه‌کو بـوـبردنی سیاسی و ده‌وـه‌تی ساته‌وه‌ختی فه‌رمانـه‌وایی ده‌وـه‌تی عوسمانیه‌ که نزیک بوو بووه‌وه‌ له‌ هـو و شـاندن و هه‌ره‌سه‌هـنان که ئه‌وه‌ش مانای هه‌هـه‌شاندنه‌وه‌ی دامه‌زراوـی ئیداری و سیاسیی. له‌ایه‌کی تـره‌وه‌ ئه‌ومـژوو هـگه‌ره‌ترین جه‌نگی قه‌اچـکه‌ری به‌خـیه‌وه‌ بینی که جه‌نگی جیهانی بوو، گۆرانکاریه‌کی گه‌وره‌ی له‌مـژووی مر فایه‌تیدا دروست کردو ئه‌نجام بووه‌ هـی هه‌هـه‌شاندنه‌وه‌ی سیسته‌می ئیداره‌ی ئیمپراتـرـتی عوسمانی له‌ کوردستاندا پاش ماوه‌یه‌ک ئیداره‌ی نو له‌هه‌ر به‌شـکی کوردستاندا فه‌رمانی کهوته‌ ده‌ست. ئه‌وبه‌شـی کوردستان که گۆرانی تـدا ده‌ژیا کهوته‌ ژـر ده‌سه‌اتی عـراق و ئاراسته‌ی

فەرمان و بۆلۈشۈش بىر تىرى بەخىيەۋە بىنى بەئام لە ھېچ بار كياندا سىستەمى بىر بىر بىر تە نوۋەنەرى خەك. ئەو خەكەي كە دواتر گۇران بە دروشمە شىعر ئامۇزەكانى داۋاي راپەرېنى لىدەكردن و گوزارشتى لە ئىش و ژانەكانيان دەكرد.

لە قۇتاغى پىگەيشتى گۇراندا شىشى ئىكتىبەر بوۋە داينەمى كىرگەنەۋەي بىرۈبۈچۈنى نوۋخۈازى، نەك ھەر گۇران بەكۈر رىشنىرانى كورد بەتەككەل جگە لە كىرگەنەۋەي رىشنىرانى بوۋە مۇرىدى ئەو تىشكەي كە ئومۇدى رووناك كىرگەنەۋەي رىگەي بەرەو ئايندەيان پى ھەبوو. دۋاي دامەزراندنى حىزبى شىۋەي عىراقى و زىياتر بىرۈبۈنەۋەي بىرۈبۈنەۋەي كىرگەنەۋەي و لەھەمان كاتدا سىياسەتى توندوۋتېرۇ كىرگەنەۋەي رىشنىرانى فەرمانەۋەي پاشايتى مەيلى رووناكېرانى بىر ئازادى زىياتر دەجوۋلاند. رىزگارېۋى بەشكى زىر لەگەلانى ماخوراۋى ئەۋسا لەدۋاي جەنگى جىھانى بوۋە ھەكارىكى سەرەكى بىر زىياتر كىرگەنەۋەي رىشنىرانى لەدۋى دروشمى كىرگەنەۋەي. گۇران لە رىزى پىشەۋەي رىشنىرانى نەتەۋەكەي بوۋە بىرە دەۋا لەو بۈارەشدا لە رىزى پىشەۋەدا بىت

ھەبەت ئەم روۋداۋە مۇۋەپپاقىيەت بىر دۋاكەۋتۈۋى و ھەۋەشۈۋەي كىرگەنەۋەي كوردەۋارى كارىگەرى تەۋاۋى لەسەر كەسەتتى كىرگەنەۋەي گۇران و لەھەمان كاتدا لەسەر بەرھەمى ئەدەبى گۇران ھەبوۋە ناكىرەت گۇران لەو مۇۋەپپاقىيەت بەكەنەۋەي ۋەكە (ئامۇر) دۋور لەپەيۋەست بوۋە و ۋابەستەبوۋە بەدەرەۋەي خىلى بىرۈبۈنەۋەي بەشكى زىر بەرھەمى شىۋەي گۇران گوزارشت كىرگەنەۋەي لەۋاقىۋە كىرگەنەۋەي و مۇۋەپپاقىيەت تەفت و تەلى سەردەمەكەي خىلى، ھەر كارىگەرى ئەۋ ۋاقىۋەيە كەۋا لە گۇران دەكەت چ ۋەكە شاعىر چ ۋەكە ئىنسان كەسەكەي ناسەقامگىرۇ نامولتەزىم بىت بەعادەت و تەقالىدە باۋەكانى كىرگەنەۋەي. ئەۋەش دەيخاتە بەردەم چەندىن كىشەۋ گىرۈگىرگەۋە. ئەۋەت دەت:

تاۋە نەگەل چەرخى مۇخالىف بەھىسابم

بىرناۋە نىيە سانىيەيەك تارى رۈبابم

ھەر لەجەزەيەكى مەھدى ھەزار گىرە بو ئەفسۈس

ساۋانى مۇناۋىم و ھەموۋ غۇمى شەبابم

ئىستە خەلەلى عافىيەت شىر بىر بەدەنمە

ھەر دەردە ئەدا پاچى لەبۇنىانى خەرابم

زىياتر سەبەبى عەق و شعۈرە خەفەتى من

بىر غەفەت و نىسانە ھەموۋ نىشى شەرابم!

ھەر لەرەۋە پىرسىارى گۇران بەرز دەۋەتەۋە كە ئەۋىش دۋو جەمسەرى لىكەنەۋەي ھەيە. يەكەمىيان پىرسىارە بەرامبەر بەبە دەسەلاتى و

ناکرده یی خئی لهرووی چهرخی موخالیفدا، ئەو چهرخی بهئارهزووی
 خئی دتتو ئەم مهحکومی دهستی بووهو لهئاستیدا هیچی پئناکرتت.
 مهبهستی گگران له چهرخی موخالیف دهش باری ناهه مواری کمه لایه تی
 و ژیا نی دواکهوتووی کمه لگه کهی بتتو ئەم وهکو نو نهی هه موو
 میللهت ئەو دهنگی نا هزاییه بهرز بکاتهوه که ئەمه یان که متر گرنگی
 ده مانت ئەگەر وای ب بچین که گگران وهکو خود خئی به ته نها واههست
 بکات که هه رگیز رزگار له گه ئەو نه بووهو هه میشه چهرخی زه مانه
 له گه ئەو چه پ گهرد بووهو له سوودی ئەو نه بووه بیه ئەویش
 گه یشتت ته ئاستی بئومدی و گله یی خئی له رزگار دهکات. دیاره
 رزگاریش په یوهسته بهو واقیعه مژوویی و کمه لایه تیهی که گران
 تدا ژیاوه. به نام گگران وهکو شاعیر کی خاوهن ههستتو وهکو
 رشنبیر کی سه رده مه کهی خئی له پش خه کی ئاساییه وه ههست به
 ناهه مواری و به دبه ختیه کان دهکات بیه پئوایه هه ر له حزه یه کی
 ژیا نی جگای له دایکبوونی هه زار گریان و نا یینه. ته مه نی مندا
 ولاوتی گگران بهو شوو ی وهسف دهکرت که پانتاییه بئ ئاسوده یی و
 به خته وهی تدا ن بوو. هه ر بیه به ره مه می شیعی گگران به تاییه تی
 دهقه زیندوووه کانی له دهوری ئەم خا هدا کده بنه وه یان له ژر
 کاریگه ری ئەو دځ و بار مژوویه دا له دایکبوون.
 گگران دهزان چهرخ و رزگار هه میشه به پچه وانهی ویستی ئەوه وهیه و
 هه کاری ئەو زانینهش دځ پده کات و ده یگته وه ب هه کاری (عه ق
 و شعور) کات ده ت (زیاتر سه به بی عه ق و شعوره خه فه تی من)
 به واتایه کی دی گگران ده یه و بت بتت ئەو که سه ی عه قی هه یه و سه ر
 له مه سه له کان ده رده کات و ده زانت چن دځ و له کوو دځ، ئەوا
 ئ و کس هه رگیز ناحه و ته وهو ئاسووده نابت. به واتایه کی دی
 گگران وای ب ده چت ئاسووده یی و پئیردنپ که وه ک نابنه وه، ئەگەر
 دځ کردن و تگه یشتن هه بوون ئەوا ئاسوده یی بوونی نابت، چونکه
 ئەو زاته ی ده گاته ئاستی ناسینی شته کان و په یان پده بات، ئیتر
 ده گاته حه تی گومان و نیگه رانی به رده وام و چتر ئ قره ناگرت.
 به واتایه کی دی گگران ده یه و بت بتت سه رچاوه ی به دبه ختی و
 ناسه قامگیری دهروونی و رخی و خه فهت خواردنی به ه ی ئەوه وهیه که
 عه قی به شته کان ده شکت و ناتونت له کمه لگه یه کی و دواکهوتوودا
 هیچ گانکاریهه بکات، به ناچاری ده یه و بت خئی بدزته وه ئەویش
 له رگای له یادکردنیا نه وه به ه ی شه رابه وه. رهنگه شه راب ده له لاله تی
 هه ر لادان و نه فیکردن کی عادات و ته قالیدی باوی ئەو سه رده مه
 هه بگرت، به نام گگران بیانو ب خئی ده دزته وهو ده ت (شه راب)
 ده رمانی ده ردی منه له کات کدا له بار کی ناسه قامگیرو په شو دام و
 خه فه تی پئیردن رحم ده خوات، له کات کدا له ن و ئت و هی بئناگادا

من له ناخه وه عه ق و شعوری پ یبردنر گام نادات بهو موه . دهش له لایه کی تریشه وه ل کدانه وهی ئه وه ب ئم نا هزایی دهر ب ی نه ی گ ران بکر ت که ج ره ئا خاوتن کی دزایه تی و نا هزایه تییه بهرام بهر به ه زی ناد یاری بز و نه ری گهردوون ، واته خوا وه ند که به ت و انینی گ ران هه می شه به دژی ویسته کانی ئم ده جو ت ، به ام ئم ل کدانه وه یه ناتوان ت پانتاییه کی فراوان له قسه کردن له سر گ ران و بهر ه می گ ران دایگر بکات چونکه سهرباری په یوه ستبوونی گ ران به مه سه له روحیه کانه وه . له گوتاری ئه ده بی گ راندا پرس یار دهر باره ی نه زانراو و په ی پ نه براو ، رووبه ووی (یه قینی) خوا وه ند نه کرا وه ته وه ، به کو زیاتر ده لاله تی به گشتی کردنی حا ته تی په ی پ نه بردن له پرس یاری گ راندا دهر ده که و ت ، که ئه ویش بریتیه له په ی پ نه بردن و نه توانینی ناسینی رح و مه سه له رحیه کان . له لایه کی تریشه وه وا دهر ده که و ت که گ ران له نا هزایی دهر ب ی نیدا زیاتر واقعی باوی ک مه لایه تی و م ژووی دهر دو ن و نا هزایی بهرام بهر به و واقعیه دهر ده ب ت ، ههر ب یه پ ویسته له ل کدانه وه ی شیعی گ راندا ئه و واقعیه ک مه لایه تی و م ژووییه وه کو م تیفی رحی داه نان ل یان ب و انر ت .

چ ن تی ژ یانی تایه تی گ ران و کاریگه ری له سر جیهان بینی شیعی : ل ره دا ده گه ی نه وه ب سهره تای ژ یانی گ ران واته ب زه مینه ی رابردووی ده قه کانی و له و شه وه له رووی ئ ت بای گرافیه وه مامه یه کی خودی گ ران ده که ین و ه و ده ده ین کاریگه ری ئه و ق ناغه له جو ه و پراکتیک و جیهان بینی دواتری گ راندا بد زینه وه . گ ران له تافی مندا یدا باوکی ک چی دوا یی ده کات و دوا ی دوو سا له مهرگی باوکی برا گه وره که ی که ناوی محمه د بهگ (حه مه بهگ رووشه) بوو ده کو ژر ت . دیاره مردنی باوک و کوشتنی برای گه وره که و نه ی باوکه له ژ یانی مندا ی گ راندا ده ب ته له ده ستچوونی سهرچا وه ی به خشی نی س زو خ شه ویستی و گری هه ست کردن به نه بوونی باوک وه کو سایه و س بهر له هه ست و نهستی گ راندا دروست ده کات . ئه وه ش ده ب ته هی دروستکردنی حا ته تی ناد نیایی و نیگه رانی بهرده وام له که سیه تی گ راندا و هه می شه گ ران له بهرام بهر ترس کی سه ختا ده ب ت ، ترسی له ده ستچوونی ئه و و نانه ی که ده بوا بیان پاراستایه . ئاماده بوونی ترس به ش وه کی بهرده وام له نهستی گ راندا ده ب ته هی دروستکردنی گری هه ست به که می کردن له که سیه تی ک مه لایه تی گ راندا و وه های ل ده کات که خ ی به ج گای س زو به زه یی بز ان ت و هه می شه داوای س زو به زه یی (ئه وانی تر) بکات و له چاوه وانی سایه و س بهری باوک کدا ب ت . سهره تای ده ستپ کردن لای گ ران له گه ان له دوا ی د زینه وه و گه یشتن به و و نه یه وه ده ست پ ده کات . گه یشتنیش به و و نه یه هروا

کارکی ئاسان نیی. به تایبه تی کوشتنی برای گهورهی گران لهو قناغهی ژیا نی کمه اییه تی کمه گهی کورده واریدا مایه ترس و لهه مان کاتدا جگای پرسیار بووه.

کوشتنی براگهورهی گران له راستیدا بریتییه له کوشتنی بهشکی داها تووی سمان بهگی باوکی گران، له هه مان کاتدا ئاماژهی جره هه شه یه کیش ب سهر خودی گرانای لاو نیشان دهدات و دهش ئه وه له نهستی گراندا بچه سپندت که کاره ساتی کوشتنی برا گهوره کهی ههر ئه وه نیی که ئهم خه مگین و دشاو بکات، به کو ئه و کرداره نا هوایه دهش سهره تای پرژه یه ب ت ب کوشتنی گرانیش. به مانایه کی تر ئه و کرداره سهره تای پرژه کهیه ب ک تاییه نمان به مژووی سمان بهگی باوکی گران.

له لایه کی تریشه وه کوشتنی محهمه د بهگی برا گهورهی گران له سهرده می لاوتی گراندا له کات کدا باوکی نه ماوه و ته مه نی له نوان (17-18) سایدا بووه به ناچاری گران ده کاته بهرپرسی یه که می ژیا نی خای و دایکی که ئه وهش کاریگهری تایبه تی له سهر ههست و بیرى گران هه بووه.

لره وه ئه وه مان ب دهرده کهوت که سهره تای ژیا نی لاوتی گران پ له ئازارو چه رمه سهری بووه و گران سهرچاوه کانی سزو خه ویستی پ به خشی نی تا راده یه له د ستجووه. گه ان له دواى دزینه وهی ئه و سهرچاوه یه بریتییه له دزینه وهی ئه تهرناتیف که هه شتنه وهی خودی گران بهر له هه موو ش وه کو ئینسان به لمندت.

ئه وه ئه تهرناتیفه ش له شیعردا بهرجهسته ده ب ت. به واتا بهرهمه نانی شیعر لای گران فاکتەرک ده یجو ئه که رهگ و ریشه ی له رابردوودایه ئه ویش فاکتهری له دهست چوونی و نه ی باوکه.

مه بهست له و نه ی باوکیش ل ره دا ههر دهسه ات کی سهره وه یه که ئهرکی ببوو بردنی خواره وه له ئهست بگر ت و له هه مان کاتدا به په یه وهست کی توندی ر حى به خواره وه به ستراب ت که ئه وه دهسه ات به گو ره ی خزان باوکه. ره نگه به گو ره ی نه ته وه یه کیش بریتی ب ت له رابه ی ر حى ئه و نه ته وه یه. دهش ههر له سهره تاوه ههستکردن به ونبوونی و نه ی باوک گر ی ههستکردن به ناته واوی لای گران به ج ر ک دروست کرد ب ت که گران خای ههستی به جیاواز بوونی خای کرد ب ت و هه و دانى ب نووسین ههر له سهره تای لاوتییه و له لایه هه و دان بووب ت ب سه لماندی خای و کو تاک ک س، له لایه کی تریشه وه شیعر هه کارک بووب ت ههر له سهره تاوه گران ویستوو یه تی بیکاته هه کار ب پر سه ی پاکژبوونه وه، واته رزگارکردنی خای له و باره دهرونیه ناجی گیره ی تیدا یه و گه یشتن به بار کی دهروونی سه قامگیر، به ام له ئه نجامی ک تایدا پرژه ی پاکژبوونه وه لای گران نه گه یشت ته لوتکه،

به ڪو ٿو پر سهيهو ميڪانيزمي ڪارڪردني به شوازي ڪي پڇهوانه
گڏاوهو بهرو حا هتي بڻديون -تسامي- Sublime چوهو تڪاي
ويست و ٺارهزووه چه پڻدراوه ڪاني گڏران له بري پياده ڪردن و
خا ٻيوونهوه بوونه ته هه وڻي داه ٺاني ٺده بي له ڙياني شيعري
گڏران دا .

به رهه مه ٺاني شيعر لاي گڏران له باري يه ڪه مدا ه ڪار ڪ بووه تا لهو
ر ڳا يه وه گڏران هزو ٺارهزوو و غريزه ي چه پڻدراوي خي بخاته روو
يان شيعر بکاته ه ڪارو پانتايه ڪ ب پياده ڪردني ٿو هزو ويست و
ٺارهزووه چه پڻدراو و سرڪوتڪراوانه ي سرده مي مندا ي ولا و تي. به
مانه يه ڪي تر شيعر لاي گڏران ٿه ٿه رناتيف ڪه ب دروست ڪردنه وه ي
رابردويه ڪه و ٺه ڪاني تدا دروست نه بووه. ٿه وهش له خيدا
گه ٺه وه ب تافي مندا ي ب رجست ده ڪاته وه. به ام لاي گڏران
گه ٺه وه ب تافي مندا ي هه رگيز گه ٺه وه يه ڪي ر مانسيانه ني و
به مه بهستي زيندو و ڪردنه وه ي رابردوي زين و زيندو ڪردنه وه و ٺه
گه شه ڪاني تافي مندا ي ني، به ڪو به پڇهوانه وه گه ٺه وه ي گڏران
ب رابردو و گه ٺه وه يه به مه بهستي دروست ڪردني ٿو و ٺانه ي ڪه
ٿه وسا له ڪيس چوون، به واتا گڏران له ٿه ستهدا ده يه و ٺه و ٺه ڪاني
رابردو و (و ٺه ي باوڪ) به رجهسته بکات به مه بهستي ج ٺه هشتني
رابردو و وه ڪو زه مه ٺه ڪي ب شايي و ب ڪردار.

و ٺووني و ٺه ي باوڪ (سهرچاوه ي يه ڪه مي به خشي ني سزو خ شه ويستي)
با به تي دروست ڪردني يه ڪه مين پرياري گڏرانه. پريار بهو مانايه ي
ڪه گه ٺه ان ب ٺه دواي و ٺوويه ڪ، له دواي ماهيه تي نه زانراو يان
نه ناسراو و په ي پڻه براو به مه بهستي د زينه وهو زانين و ناسين و
ٺا شڪرا ڪردن. زه مه ني ٿو با به تهش واته (و ٺه ي باوڪ) لهرووي
به رجهسته ڪردني سهر به خوه به سهرچوهو د زينه وهو دهسته بهر ڪردني
راسته و خي ڪار ڪي نه شياوه. گه ٺه اني گڏران له دواي گه يشتن بهو
و ٺه يه ڪه بريتيه له گه ٺه اني بهردهوام له دواي (باوڪ) ڪار ڪي ب
ٺه نجامه، ب يه گڏران له پر سه ي بهردهوامي گه ٺه اندا راسته و خ به
و ٺه ي يه ڪه م ناگاته وه، ب يه هه و ٺه دات ٿه ٿه رناتيفي ب
بد ز ٺه وه. ٺيلتيزامي ٺايد ل ٺي گڏران له ٺه نجامي شڪسته ٺه نانيدا
له د زينه وه ي و ٺه ي باوڪ وه د ٺه و ٺيلتيزامي ٺايد ل ٺي و حيزي
گڏران بريتيه له هه و ٺه داني ٺه و ب د زينه وه ي و ٺه ي باوڪ ڪه
هه ميه ٿو و ٺه يه هه ماي راسته و خي ده سه اته. ل ره وه ب مان
دهرده ڪه و ٺه ڪه واقعي ڪه مه اته تي ڪه مه گه ي ڪورده واري دهور ڪي ز
ديارو ٺا شڪراي له ڙياني تايه تي گڏراندا گڏاوهو وه ڪو ت ڪاي
ٺه نداماني ڪه مه گه ي ڪورده واري هه ست ده ڪات پ ويستي به باوڪ ڪه له
سايه يدا به و ٺه وهو فهرماني ل و ر بگر ٺه و دوور له بووني ٿو

باوکه ههست به کهستی و بوون و ئاماده بوونی خێ ناکات. دياره وێنهى باوک له تێوانینی فرێدهوه وێنهیهکی دزێوه، به ئام به گوێری گێران له بهر ئهوهی له سیستمکی کێمه ئایه تی فیودیالیدا ژیاوه و له سیستمکی لهم جێره شدا پێناسهی ههر ئه ندامکی کێمه گه له سهر بنه مای ئاماده بوونی رهگ و ریشه و نه سه پ و بنه ما ه ده کرێت، بێیه باوک ئه وه هێزه ئاماده یه له پشته کو هوه که ناسنامه ی بوونی بێ ده سه لم نێت. گێران ههر زوو ههستی کردووه که ئه م ئه وه هێزه مه عنه وییه ی له ده ست چووه بێیه گرێی رق به رامبه ر به باوک گێران او به گرێی ههستکردن به نه بوونی باوک. هه وێدان بێ ئه نجامدانی تاوانی کوشتنی باوک لای گێران گێران او به بێ هه وێدان بێ زندووکردنه وه ی باوک، چونکه باوک به ر له ئه وه ی ئه م به ر له پێسه ی کوشتنی بکاته وه خێی مردووه. ههر لێ ره شه وه بابه تی رق Hate - گێران او به بابه تی سێزو خێه ویستی و رێتکردن وێی باوک و وێنه کانی گێران او به بێ گه ئان له دوا ی دێینه وه ی باوک و وێنه ی باوک.

سه ره تای گرێی ههستکردن به ونبوونی باوک (و نبوونی سه رچاوه ی سێزو خێه ویستی) ههر له سه ره تای ده ست به نوو سینکردنی گێران ه وه ئاشکرا ده بێت، ئه وه تا له که رکوکه وه له کاتێکدا ته مه نی له نێوان (16-17) سا ئاندا یه و بێ دایکی ده نوو سێت و باری ده روونی خێی به یان ده کات و ده بێت:

ئهی دایه ئه گه ر ئه پرسێ حێم

ئێ تێش وه کو باقی بێه حم نیت

تێزقا ه حم ئه زانیت!

راستی شه و و رێژ ههر ده نا م

ده گریم و ده سو تێم ههروه کو م

ئاهم ئه گاته کێشی گهردوون

مات و کزو مه لوول و مه حزون

بێ حێی غه ربیی، بێ که سی خێم / 1921

لێ ره دا به ئاشکرا ههستکردنی گێران به نه بوونی هێچ سایه و سێ به رێک به نه بوونی هێچ باوکێک ئاشکرا ده بێت، وێنه ی باوک وێنه یه کی سێ او به یه چ له رووی ئاماده بوونی فیزیکیه وه هه تا گێران نامه که ی بێ ره وانه بکات، چ له رووی ئاماده بوونی مه عنه وییه وه له هه ست و زه نی گێراندا هه تا به و شێوه یه خێی بێ که س نه بینێت.

ده بینین له جیاتێ (باوک) نامه که ئاراسته ی دایک ده کرێت، ئه وه ش له کێمه گه ی ئه و ساته وه خته ی کورده واریدا کارێکی باو نه بووه. دایک توانای پێکردنه وه ی ئه و بێشاییه ی نیی. (دایک) یش لای گێران تاراده یه ک سیفه ته کانی دایکی لێ ده بێته وه و له بری ئه وه ی وێنه یه کی زیندوو بێت له پێه خشی نی سێزو خێه ویستی که چی گێران وه کو مه خلوقکی

بیدوښت، که ئه مهش له شيعره کانی دواتری گډراندا رهنگ دهداته وهو دهیان ده لاله تی چه پانندن و سهرکو تکردنی ئاره زووی سځسی له شيعره کانیدا دهد زرځنه وه.

ئسته دهرده که وټ که ونبوونی وځنه کان لای گډان دوو ونبوونن، ونبوونی (وځنه ی باوک) واته یه که مین سهرچاوه ی به خشی نی سځزو ځشه ویستی. ونبوونی ځشه ویستی وځسته واته (وځنه ی ئافره ت) وه کو وځنه ی دوو هم. گوتاری ئه ده بی گډران له سهر بنه مای ئه و دوو زه مینه ونبووه بنیاد نراوه. له مځزووی ژیا نی ئه ده بی گډراندا و له تځک ای به رهمه کانیدا ئه و دوو ئاراسته بوونه ته ئه ده ب که به رجه سته ی پرسیاره کانی ئه م دوو بځچوونه ده که ن و دوا جاریش هه ردووکیان یه کده گرنه وه و گوتاری ئه ده بی گډران فځرمه له ده که ن. ئه م دوو فاکته ره مځتیغی سهره کی دروستکردنی پرسیارن لای گډران، به ځام به ئاکام نه که یان دنیان نه بځته هځکارځک بځپاشه کځپځکردنی گډران و مانه وه ی له پانتاییه کی بځ(کرده و) بځرووداو و وه ستاو و بځجوځهداو ځی بداته دهستی ئومځدی به دبها تنی ئاواته کانی له دوا ی مردن و وه کو ونبوونی وځنه کانی پځشوو ځیشی به دنیای ونبوون بسپځرت، به ځکو گډران سنووره کانی وه ستانندن ده شکځځو ونبوونی هه ردوو وځنه ی پځشه وه له ئه ځته رناتیغځکی ترده ده دځځته وه که ئه ویش بریتییه له (سروشت)، لځره دا ده لاله تی گه ځانه وه بځسروشت لای گډران ئاشکرا ده بځت و ئه و پرسیاره ش سهره ځده دات داځگه ځانه وه ی گډران بځسروشت را کردنه له واقعی باوی کځمه ځگه ی شارستانی؟ یان گه ځانه وه ی به مه بهستی دځزینه وه ی ئه و وځنانه ی که له ژیا نی دا له دهستی چوون؟ یان گه ځانه وه ی به مه بهستی تیکه ځاو بوون له گه ځسروشت و توانه وه له ئه نجامیش دا تیایدا دفن بځت؟ داځسروشت په یوه ست به تځځوانینی گډران بځلایه نه یان لایه ندازه به وه ی که داځځه سځته ی ره گزی (مځی هه یه یان نا؟ ئه مانه چه ند پرسیارځکن که ده ش له روانگه ی لځکدانه وه ی گه ځانه وه ی گډران بځنو سروشت و مامه ځکردن له گه ځیدا وه ځام بدرځنه وه.

بځوه ځامدانه وه ی ئه م پرسیارانه ده بځته وه له به رچاو بگرین که تافی منداځی له ژیا نی هه رکه سځکدا تافی تځمارکردنی یه که مین یاده وه رییه کانی مرځفه و ئه و تافه ش سځزو ځشه ویستی کی ځاوځن و بځگهردی تځدایه. ونبوونی سځزو ځشه ویستی ئه و سهرده مه لای گډران ده ش ته نها له ئامځزی ځاوځن و بځگهردی سروشتا دروست بکرځته وه. واته بنیاد نانه وه ی ئه و زه مه نه به سهرچووه ی که له تافی ځیدا ههستی پځنه کراوه، ده ش ته نها له پانتایی سروشتا دروست بکرځته وه. بځیه تاکه رځگایه ځک بځئاماده کردنه وه ی را بردووی ونبوو و بځناسنامه له ساته وه ختی ئسته دا له پرځسه ی گه ځانه وه و گه یشته وه به (سروشت) دا

ده گات به ئه نجام، ئه مه ش ده مانگه تهوه به ئه و به چوونه ی که ده ده ت
هه تا مره له سايه ی سروشتدا بووه شته کان خاوه ن و به گهر د بوون، ئه و
ونه ئا زانه ی که مره له ق ناغی ژيانی نه و که مه گه ی شاردا به ی
رام ناکرته له نه و پانتای سروشتدا به ساده یی ده ست ده کون و
ده ست به ر ده کران.

گه انهوه ی گه ران به نه و سروشت له راستیدا دوو ده لاله تی هه یه.
یه که میان گه انهوه به تافی مندا ی و زیندوکردنهوه ی سه زو خه و یسی
و نبووی ئه و تافه، گه انهوه به تافی مندا ی و گه انهوه به نه و
سروشت هاوشه ون له خاوه نی و به گهر دیدا. دوو میان سروشت وه کو
دنیا ی خاوه ن و به گهر د ئه و پانتاییه یه که گه ران به مه به ستی
حه وانهوه ی ئه به دی به ی ده گه تهوه و له م باره شدا سروشت ده لاله ته کی
تری ده به ت که ئه ویش مندا دانی دایک ده گه یه نه ت که گه ران له دنیا ی
به له ئا زاوه ی ژيانی که مه یه یه تی دوور له سه زو به زه یی و
خه و یستی و به ی ده گه تهوه. واته گه ران له ژيانی ده ره وه له نه و
که مه گه وه ده گه تهوه به نه و ژيانی داخراو، واته به ناوه وه
به مه به ستی گه یشتنی به دنیا یه که هه منی و هه وری تیا به رکه ما
به ت. ئه م حه تی گه انهوه یه لای گه ران هه ره هه وه ست کی ساده نیی
له رووی مامه هه کردنی خودی گه رانه وه له ی به وانته، به کو جه که وت و
کاریگه ری دیاری هه یه له م ژوو ی شیعری کوردی دوا ی گه رانی شدا.
گه ران له گه انهوه یدا به سروشت له ئه نجامی هه ستکردن به له ده ست
چوونی و نه ی باو و و نه ی ئافره ته دا ژيانی که مه گه ره ت
ده کاته و جه که له خه وه ته ده بژی ته که ئه و خه وه ته ش له بری
ئه وه ی وه کو شاعیره سه فیه کانی په ش خه ی له کونجی مزگه وت و
حوجه کاندای ته یان په نا به ته سه وف به ت، له دنیا ی فراوانی
سروشتدایه، به مام له هه ردوو باره که شدا ئه نجام هه ره پشتکردن
و خه دوور خسته وه یه له ژيانی که مه گه.

گه ران سه رباری ئه وه ی که ونبوونی ئه و دوو و نه یه پا ی ده نه ت به
گه انهوه به نه و سروشت به مه به ستی به ده سه ته نه وه ی را بردووی ونبوو
و له ده سه تچوو له پانتای سروشتدا و له بهر ئه وه ی ناگاته ئاستی
توانه وه له گه سروشتدا و مامه هه کردنی گه ران له گه سروشتدا به ت،
خه ی وه که به شه که له سروشت نیشان بدات، به کو مامه یه گه ران له گه
سروشت و توخمه کاندای مامه یه مره قه که که له زه مینه یه کی تره وه
ها تووه و له ئه نجامی دوو چار بوونی به دوو شکستی کاریگه ره له پانتای
زه مینه ی په شوودا په نای به سروشت هاوردووه و سروشت به رزگار که ره
ده زانته. گه ران له م روانگه یه وه مامه یه سروشت ده کات هه ره به یه
هه وه ستی گه ران به رامبه ره به سروشت هه وه ستی شاعیره که که له نه وان
خه ی و سروشتدا په یوه ندیه که دروست ده کات که ئه ویش له سه ره بنه مای

سروشتی مهزن و نامز پ له سزو میهر بهرامبر به گرانى
 هه اتوو ژر فشاری په یوه نډیه ته څو دزوه کانی که مه گای شار
 بنیادنراوه. گران وه سفی سروشت ده کات و سروشت ددو ښت بهو
 هیوایه سروشت نامزى بگهردو پ له سزو میهرى ب بکاته وهو
 باربووى رابردووى دز و و ته څو و دوور له سزو بهزه یی ب
 بکاته وه. بهواتا گران له پناوى مه بهست کی دیاردا سروشت
 ددو ښت و له بنه هتیشه وه مه بهستی گه انه وهی گران ب سروشت له
 پناوى نه و نامانجه دایه، واته گه انه وهی گران ب سروشت
 گه انه وه یه که مه بهست کی دیاری له بهرچا و گیراو له پشتمیه وه یه، نه
 عیشق کی دهر و شانه به سروشتی و بهست ب. ههر بیه مامه هکردنى
 گران له گه سروشتدا مامه هی شاعیر که که له رووى سروشتدا
 ناماده بوونى هه یه و له سر بنه مای نه و ناماده بوونه سروشت ددو ښت
 نه له رواگه یه وه که گران به ته و او ی ته ماهی له گه سروشتدا
 کرد ب و نه جامیش تیايدا تواب ته وه. نه هه و ستهش له لایه
 مانه وهی گران وه کو داه ښر کی ناماده له دواى شیعره کانی وه
 نیشان ددات، له لایه کی تریشه وه ناستی وه سفکردنى سروشت له لایه
 گران وه مامه هکردنى توخمه کانی سروشت له تک ای شیعره کانی
 گراندا واده رده که ون که له وه جوانترو قه شه نگترین که ځیان له
 سروشتدا هن یان بهش و ی کی گشتیتر ب ین سروشت له وه سفکردنى
 گران دا له وه جوانتره که ځی هه یه. نه مهش ناستی بهرزو شک داری
 نیحساسی شیعرى گران و ه ستنی نیستاتیکی گران نیشان ددات. هر
 مانه وهی گران وه کو داه ښر کی ناماده له دواى شیعره کانی وه
 وه کو داه ښر کی خاوهن ه ستنی شیعرى مهزن که ناستی ه ستیاری
 و نه گرتن و عه کس کردنه وهی نه و و نانه ی له ناست کی با تردایه
 له وهی که له راستیدا هن و نه وهش گران له شاعیرانى رمانسى
 به گشتی و بایرن و کیتس و وردز رپ جیا ده کاته وه نه ویش له ویدا که
 گه انه وهی نه و شاعیرانه ب سروشت گه انه وه یه کی رمانسیانه یه و
 نه جامیش له نه و سروشتدا ده تو ښه وه هیچ ناماده بوون کیان نام ښت،
 به نام گران ناتوان ټ له گه سروشتدا ته ماهی بکات و تیايدا
 بتو ته وه گهرچى هه نگاوى یه که می گه انه وهی گران ب سروشت
 به مه بهستى د زینه وهی و نه و نبووه کان و حوانه وه و پاشانیش څ دفن
 کردنه له نه و سروشتدا، که واته لره وه بمان دهرده که و ټ که
 په یوه نډى گران و سروشت له ناست کی شل ق دا ماوه ته وه، له
 ناست کدا که گران له حاته تی ده او کدا ب ټ بهرامبر بهو باوکه
 نو یه که هه بیژاردووه هه تا جگای پشتری ب بگر ته وه.
 لره و د رد ک و ټ که هه میسه گران له حاته تی ټ اماندا بووه
 بهرامبر به په یوه نډى ځی و سروشت. هر لره شه وه له سر زه مینه ی

ئەم ھالەتە ئىگە رانى و تەڭلىك مەنەۋە پەرسىيە گەرەك ران سەرھەڭ دەدات كە
ئەۋىش پەرسىيە لە ماھىيەتە بوون. پەرسىيە لە ماھىيەتە جوانى،
پەرسىيە لە ماھىيەتە لەزەتە رەھى و جەسەدى، پەرسىيە لە نەھەڭنىڭ
كانى دىيە ئەۋدىۋى زانىن و پەي پەردنى مەڭ.

ۋىبۈۋى ۋەنەي باۋك لاي گەرەك ران زىاتەر لەۋ ماۋە مەڭۋىيەدا بەرچاۋ
دەكەۋەت ۋە بەزەقى دەردەكەۋەت كە دەكەتە تەمەنى مىنداڭى گەرەك ران ۋە
قەنىغە ھەرزەكارى و پەڭگەشتەن، بەھام گەرەك ران لە ۋەنەيەكى راستەۋخە
شەيرىدا ئەۋ ۋەنە لە دەستچۈۋەي بەرجەستە نەكردە تەۋە تەنھا ئەۋەندە
نەبە لە دەۋە شەيرەكەدا، لە ھەۋەستەكى نەھەزايى دەربەندە
بەرجەستەي بارى بەباۋكى خەي دەكەتە ۋە دەۋەت:

نامەۋە ھەتەۋ كەۋم/ كەلەۋە بەت جەي خەۋم.
بە ۋە ئەم دەۋە شەيرە لەكەتەكەدا گوتراۋە كە گەرەك ران قەنىغە زىانى
ھەتەۋى بە ۋە كەردۈۋەۋە كەلەۋەش تەنھا مەبەستە لەزىانى نەۋە خانۋىيەكى
كەلەۋە نەي، بەكەۋە مەبەستە بەكەلەۋە بوۋى زىانى مىنداڭى گەرەك رانە لە
روۋى نە بوۋى و لە دەستچۈۋى سەزۋ خەۋىستەي باۋكەۋە. لە روۋى
زىانى پە لە چەرمەسەرەي گەرەك ران شەۋە بە پەشتەستەن بە مەڭۋىيە زىانى
گەرەك ران ئەۋە دەزەنەن كەكەتە ئەم تەمەنى خەقەدە سەھەن دەۋە بە مەمەد
بەگى بەرەي دەكەۋەرتە ۋە ئەم نەچەر دەۋەت دەستە لە خەۋەندەن ھەڭگەرتە ۋە
لە كەركەكەۋە بەگەۋە تەۋە بە ھەبەجە بە شان دانە بەر ئەركى
بەخەۋەكردنى خەزانەكەي.

ۋىبۈۋى ۋەنەي دۈۋەمەش لاي گەرەك ران بىرىتى بوۋ لە ۋىبۈۋى ۋەنەي
ئافرەت ۋەتە ۋىبۈۋى سەرچاۋەي سەزۋ خەۋىستەي و ۋىبۈۋى جەستەي
ئافرەت ئەۋەش مانەي لە دەست چۈۋەن ۋە نەگەشتەن بە ئاستەي جەبە جەكەردنى
ئارەزۋە جەستەي پەكانى. گەرەك ران ھالەتە ۋىبۈۋى ۋەنەي ئافرەت لە
زىانى خەيدا بەم شەۋەيە نەشان دەدات:

سەردەمەك بوۋ دىيە گىيەم تارىكە ۋە چەۋە بوۋ
كام بەرچەكەي گەرمە دەم چەشنى شەھەۋە بوۋ
فەرىخەم ۋەش، تەبەيەتەم زەردۋە ژاكاۋبوۋ
زەردە خەنەم ئاخى سەرلەۋە فرمەسكى چاۋبوۋ

بەھام ئەي يار، يارى نەزدار، شەۋە ۋە ۋەنى شەخ
بە لەۋى ئاۋ بەچاۋى رەش، چاۋى رەشى تەخ
بە باۋەي بەرز و بەئەندامى نەرم ۋە شەل ۋە جوان
رەۋى شەيرەن، عەشۋە نەزى گەتۈگە ۋە جۈۋەن
بەم جوانىيەنە كە زىنەتەي بەھەشتى دىيەن
بەم جوانىيەنە كە لە تەدا ھەمۋەيەن پەيدان
لەۋ رەۋە دىۋە سەخرى زەردەخەنەي تە

دنیای دەر وون مه له کانی ها توونه وه گ

سه رچاوه که ی عومری جوانیم ها ت ته وه قو

باغچه ی ژینم پ ب ته وه له نه مامی گو!

له راستیدا گ ران باری دەر وونی خ ی ئاشکرا ده کات، له سه ره تا وه له و ران ب یک ده دو ت که سه رده می مندا ی وه ره زه کاری تیا به سه ر بر دو وه، و ران ی س زو خ شه ویستی با وک، و ران و کا و ل ی س زو خ شه ویستی ئا فره ت له ق ناغی هه ره زه کاریدا، دوا تریش که و نه ی ئا فره ت ده ه ن ته وه پ شه وه ته نها به مه به ستی هه و دانه ب پ کردنه وه ی گر ی هه ست به که می کردن له و ق ناغه داو وه سفک رده که ش ته نها وه سف کی ته سویره و گ ران ئا فره ت کی غایب ده دو ن به و اتا به خه ی ئه و دنیا یه دروست ده کات، ئه گینا گ ران ب ئ ن د ش و خ یا ده گات به و نه ی ئا فره ت که له م حا ته شدا ناتوان ت بگات به جه سته ی مادی ئه و ئا فره ته و ئاره زوو یان غه ریزه ی سه رکوتکراوی ب ر گ زی ب رامب ر ج ب ج بکات و باری ه چووی خا ی بکاته وه. هه رب یه به هه مان هه چوون و به هه مان هه زه وه چه ندین جاری تر ئه م هه و سه دووباره ده کاته وه که ئه وه ش له رووی ل کدانه وه ی دەر وونی گ رانه وه مانای نه گه یشتنه به و و نه یه.

گ ران ئه نجام ده گاته ئه وه ی ب ت (ژن) سه رچاوه ی ئیلهامی منه و جوانیه کانی سروشت ب بوونی (ئا فره ت) ناتوانن بمخه نه سه ربا ی نه شئه ی شیعر نووسین، ئه وه تا ده ت:

له کونجی زا کیره ما ژن کی ش خ نه کا

په ری صیفه ت به په لو پ ی جه ماله وه جیلوه

له کو له س تحی زه مینا، له سینیه فه له کا

ئه ب ته مه نه به ی شیعرم به دایعی ئه شیا.

هه ر له سه ر بنه مای هه مان ته ره زه ب چوون ده توانین به گه ی شیعی تر به نینه وه و زیاتر ئه وه ئاشکرا بکه ین که گ ران ده یه و ت ب ت سه رباری جوانی سروشت و خا و نی و ب گه ردی سروشت که ده ش ئا سووده یی ر حی ته نها له و دا بد زر ته وه، که چی دوور له جوانی ئا فره ت و میهرو س زو خ شه ویستی ئا فره ت سروشت ناتوان ت بب ته ئه و مه نز گایه ی که هه وانه وه ی ئه به دی مس گه ر بکات. به ب بوونی جه سته ی ئا فره ت، به ب زه رده خه نه و بزه ی پ له س زو پ له مانای ئا فره ت جوانی سروشت ه یچ مانایه کی نیی. به واتایه کی دی گ ران ده یه و ت جوانی سروشت و جوانی ئا فره ت پ که وه گر بدات و ئه وه ش نیشان بدات سروشت و ئا فره ت یه ک ماهیه تیان هه یه و هه ردووکیان ده بنه پانتایی خا ی کردنه وه ی هه زوو ئاره زوو ی سه رکوتکراوی ر حی و جه سه دی پیاو، به ام به ب بوونی ئا فره ت سروشت ناتوان ت حسی ئ ستاتیکی گ ران بجو ن ت و لای وایه ئه گه ر ئا فره ت نه ب ت سروشت تاریکستا کی ب

گیان و ناکاریگه ره. ئه وه تا له هه بهستی ئافرهت و جوانیدا دواى
ئه وهى که وه سفکی ته سویری سروشت و توخمه کانی ده کات ده ت:
ئه مانه هه موو جوان شیرین
رشن که ره وهى شه قامی ژین
به ام ته بیعت هه رگیزاو هه رگیز
ب رووناکیه ب بزه ئازیز

گ ران له ئه نجامی ونبوونی سه رچاوه کانی س زو خ شه ویستی ق ناغی
منداى و هه رزه کاریدا په نا ب د زینه وهى سه رچاوهى نوى س زو
خ شه ویستی ده بات. ئه وه سه رچاوه یه ش سروشته که گ ران له لایه ک ب
پ کردنه وهى ب شایى ر حى وعاتیفى ق ناغه کانی پ شتر له پانتایى
سروشدا ده گه ت ب دهسته بهرکردنى ئه وه سه رچاوه یه وه له هه مان
کاتیشدا کردنى سروشت به پانتاییه ک ب خا یکردنه وهى هه ست و س زى
په نگ خواردووى ناخى که ئه مه ش ده ب ته ج ر ل له پاکژبوونه وه. ئه ویش
ده لاله تکی قوو تر هه ده گر ت که بریتیه له خا یکردنه وهى غه ریزه و
ئاره زووى سه رکوتکراوى س کسى.

ئه مه ش ئه وه ده گه یه ن ت که سروشت له روانینی گ انه وه بریتیه له
جهستهى ئافرهت. به ام گ ران له بهر ئه وهى ناتوان ت سروشت به
ته واوى بکاته ئه ته رناتیفی ئافرهت له شیعره کانیدا ناتوان ت
ت ک ای حه زو ئاره زووه سه رکوتکراوه کانی له جهستهى سروشتدا به
ئاکام بگه یه ن ت، هه میشه ئافرهت ده کاته وه به هاوش وهى سروشت وه کو
جووته یه کی پ که وه به ستر او ل یان ده وان ت که هه ردووکیان له جوانی
و ناسکی و له س زو به خشیندا چوون یه کن. له راستیدا گ ران له
ئه نجامی نه گه یشتن به جوانی ئافرهت و جهستهى ئافرهت وه کو ئه و و نه
قه شه نگه ی چاوه وانى ده کات ده گه ت ته وه ب سروشت به و هیوایهى سروشت
بکاته ج گره وهى ئافرهت له و بوارانه دا، به ام ئه نجام ئه وهى له
جهستهى ئافرهت و جوانی و ئیحساسی ئافرهت پى نه گه یشت، له سروشتدا
ناید ز ته وه و پى ناگات. ئه وه ش وای ل ده کات هه رچ ن به ئیحساس و
هه ستی ئه ستا تیکی و جوانی ئافرهت و نه نیی کانی جهستهى ئافرهت و
س ز و عیشق د دو ن ت و ده خو ن ته وه، به هه مان هه ستی ئیستا تیکی و
جوانی سروشت و توخمه کانی بدو ن ت و بخو ن ته وه و و نه یان بک ش ت.

ئه مه ش ئه وه ده گه یه ن ت که سروشت نه یه توانیوه لای گ ران بب ته
ج گره وهى ته واوى ئافرهت، به کو ب ته و نه ی هاوش وهى ئافرهت له
دیدى گ رانه وه، له هه و ستى گ رانه وه که مه به ست له و و ن
هاوش وه یه ئه وه یه هه رچ ن گ ران نه یه توانیوه به لوتکه ی نه نیی کانی
ئافرهت بگات له رووى ر حى و جهسته ییه وه هه موو س زو حه زو غه ریزه ی
سه رکوتکراوى خى خا ی بکاته وه و بتوان ت ئافرهت له رووى ر حى و
جهسته یی و به پراکتیک بدو ن، هه مان ش وه نه یه توانیوه سروشت وه کو

و نهی ئا فرهت بدو نهت له ههردوو بواری رهی و جهستهیی و به کو به ئی حساسی شاعیرانهی بهرزی و نه ک شانی سروشتی کرد ته ئه تهرناتیفی و نهی ئا فرهت.

سه رنه که وتن له د زینه وهی و نهی ته واره تی ئا فرهت له پانتایی سروشتدا، گ ران به ره و ق ناغ کی تر له ژیا نی شیعی ده گواز ته وه که ئه ویش ق ناغی شیعی سیاسی و ئیلتیزامی ئاید ل ژی گ رانه که ئه ق ناغش له رووی دا ه نانه وه ئه گه ر ب ب ی ن ق ناغ کی وشک و ب به ره لای گ ران ره نگه له درکاندن و ئاشکرا کردنی راستیه ک نزیک بووبینه وه که به لای ز ر به مانه وه مایه ی رازی بوون نیی. که واته ده توانین ب ب ی ن ق ناغی ژیا نی شیعی گ ران په یوه ندییه کی ته وای به ژیا نی تایبه تی خودی گ رانه وه هه یه. شکسته کانی ق ناغی مندا ی وهه رزه کاری به ره و سروشت ده یبه ن. نه گه یشتن به و ئا مانجه ی له پ ناویدا ده گه ته وه ب سروشت به ره و ق ناغ کی ئیلتیزامی ئاید ل ژی ده یبات. لاوازی فیکری و باری ناهه مواری ک مه یه تیش گ ران به ره و نووسینی شیعی سیاسی ک ش ده کن. له م بواره شدا ب ره مه نانی شیعریه ت کار کی سوک و ئاسان نیی، هه ر ب یه شیعی سیاسی گ ران ه یچ ک ناخاته سه ر خه رمانی پ له دا ه نانی ئ و، به ام ده ش ئیلتیزامی سیاسی و ئاید ل ژی بووب ته مایه ی ئ قره گرتنی ده روونی گ ران و له حا ته تی شل ق نیگ رانی و ت ئ امان دووری خسته ته وه. به ام له گه هه موو ئه وانهدا گ ران ئه و شاعیره دا ه نهره یه که توانی له ئاستی زماندا ش ش ک له شیعی کوردیدا بکات، ئه گه رچی گوتاری گ ران ر گوریشی لای م ول وی ه ی، ب ب ام ئ زموونی ئ م به ره و پ دانی گوتاری شیعی نو ی کوردیه. دیسان له رووی جیهان بینی شیعی و ئه و پرسیارانیه ی شیعی گ ران هه ی ده گر ت ده ش ئه زموونی گ ران به ئه زموونی تازه گه ری دابنه ت که تا کو ئه شته ش شیعی کوردی سنوور کی دیاری له نه وان خ ی و ئه زموونی گ راندا به ته وای نه ک شاوه. سه رباری سه ره ه دانی ئه زموونی نو به ام ره گ و ریشه ی ئه زموونی گ ران هه ر زیندووه هه تا سا نانی هه شتا کان که ج ره داب ا ن ک له ئه زموونی گ ران له رووی ش وازی شیعی و گوتاری شیعییه وه سه ره ه ده دات، ب ب ام ئ و ه و ا ن ناتوانن ل ژر ه ژموونی ئه زموونی گ ران د ر بچن.

ز ر به ی ز ری شاعیرانی کوردی دوا ی گ ران ئه گه ر گه ا بنه وه ب سروشت و مامه ه کردنی توخمه کانی سروشت ئه و نه یان توانیوه له ژر کاریگه ری ئه زموونی گ ران ده ر بچن له چ نه تی مامه ه کردنی سروشتدا، سروشت وه ئا مازه مان ب کرد لای گ ران ئه تهرناتیفی و نهی ونبووی ق ناغ کی دیاری ژیا نی گ رانه. له ئه زموونی دوا ی گ رانیشدا سروشتی کوردستان و توخمه کانی بریتین له و بابه تانه ی که گوتاری مان و و

گوتاری سیاسی نه تهوه یی کوردی پکدهه نن.

دیاره سروشت و توخمه کانی سروشتیش په یوهستن به ق ناغی ژیانی کمه گه شوانکاری و کشتوکا و، واته ق ناغی فیودیالی له ژیانی کمه ایه تی کمه گه کورده واریدا. لره وه ده توانین ئامازه ب ته وه بکه ین که گران له گه انه وه یدا ب سروشت زیاتر گوزارشتی په یوه ستبوونی مر فی کورد به سروشته وه ده کات که ده ش ته وه ش و نه گرتن کی ریالیستیانه ی کمه گه کورده واری ب ت که له و ق ناغدا کمه گه یه کی سهره تایی لاد نشینی ن و سروشت بووه، ب یه ئه ده به که شی دهر ب ینی ژیانی ن و سروشته. به واتا شیعری لای گران گوزارشتی ژیانی کمه گه ق ناغی پش دروستبوونی کمه گه شارو کمه گه مه ده نی ده کات. ج که وتی گه انه وه ی گران ب سروشت و مامه کردنی توخمه کانی سروشت به به ره می شیعری کوردیی و تا کو ئه م دیارو ئاشکرایه. ئه مه ش ته وه ده گه یه ن ت که شیعری کوردی به ش و ی کی گشتی (جگه له هه ند ه و ی تا که که سی) زمانی سهرده می نه د زیوه ته وه و تا کو ئه گوزارشت له کمه گه فیودیالی ده کات که ئه ویش به گو ره ی ئاستی گه شه ی کمه ایه تی و پشکه وتن له کمه گه کورده واریدا له ئاستی ژیانی ن و سروشتدا داده نر ت، واته شیعری کوردی به ش و ی کی گشتی گوزارشت له ژیانی کمه گه فیودالی ده کات له کات کدا ژیانی کمه ایه تی کمه گه کورده واری ئه گه له ق ناغ کی بره وسه ندو تر دایه ئه گه رچی نه گه یشته ئاستی کمه گه مه ده نی خاوه ن ناسنامه ی مه ده نبوون. هه ر ئه م ه کاره ش وه های کردووه که شیعری نو ی کوردی لاوازو دواکه وتووب ت له ئاستی ژیانی کمه ایه تی و ئاستی حیسی و ت گه یشتنی کمه د او توانای به رزکردنه وه ی پرسپاره گه وه ره یه کانی ئینسانی کوردی نه ب ت چ ک شه کمه ایه تی و نه ته وه یه کان چ ک شه زاتییه تاک ک سی مر یه کان. ئه گه ده توانین ب ین ئه زموونی شیعری گران له م ژووی شیعری کوردیدا ج گای دیاری هه یه و له ئاستی داه ئاندا گران خ ی ده به ست ته وه به خه ون و خه یا و م ژووه وه به مه به ستی دروستکردنی ی ت پیا ب رزگارکردن و له ئام زگرتنی ر ح ی نیگه ران و ئ قره نه گرتووی مر فی ئه م سهرده مه، گران ته و ئه زمونگه ره یه که له دوا ی نو ده گه ت، پرسپار دهر باره ی بوون و ک شه کانی بوون به رز ده کاته وه، له مه سه له ی جوانی و چ ژ ی راسته قینه ی ئیستاتیکی مر ف ده پرس ت. داه ئانی گه و ره ی گران ده گه ته وه ب جیهان بینی گ ر دوونی شیعری کانی که ته وه ش سیفه تی سهره کی به ره می نه مره.

(ئ م باب ت ل هاوینی ۱۹۹۲ نووسراو، ب رچاوی خو ن ران ن ک و توو، پمباش بوو ل یادی ۶۲ سا ی کچی دوا یی گ راندا

بہاوی بکامو () .